

Popularizace výzkumu je nezbytná

„Vrátil jsem se zpátky do laboratoře, pracuji rukama. Připadá mi, že jsem omládl tak o třicet let,“ říká Václav Hořejší, imunolog a držitel ceny za popularizaci vědy. Co radí mladším kolegům?

MARTIN RYCHLÍK

PRAHA Nejen prezidentská kampaň ukázala, jak často Češi sdílí nesmysly, *fake news* anebo přímo bludy. Proti pavědeckým hloupostem už léta brojí Václav Hořejší, dlouholetý ředitel Ústavu molekulární genetiky Akademie věd. Na sklonku roku dostal od její předsedkyně cenu za propagaci vědy.

„Václav Hořejší je nejen vynikající vědec, ale má i dar výsledky své práce a svého oboru srozumitelně zpřístupňovat široké veřejnosti. Ocenění je v těch nejlepších rukou,“ řekla LN Eva Zažímalová, šéfkla elitní instituce.

Jak vysvětlovat složité věci

Hořejší si ceny váží. „Začal jsem psát před více než dvaceti lety články do časopisu *Vesmír*, který pro mě byl důležitý, už když jsem byl studentem. A zvláště jsem to zintenzivnil v době, kdy jsem řediteloval, tedy v uplynulých dvanácti letech. Byla to totiž doba, kdy jsem neměl čas na pořádnou vlastní vědu, ale chtěl jsem být v kontaktu s vývojem v mých oborech – v imunologii, v molekulární biologii,“ řekl LN profesor Hořejší, jenž psal seriál o imunologii, bloguje a přednáší i středoškolákům.

Jeden z nejcitovanějších Čechů je nyní v jiné pozici. Už není ředitelem, vrátil se – v již v důchodovém věku – do laborok. „Pracuji rukama. Připadá mi, že jsem omládl tak o třicet let. A hrozně mě to baví! Jsou to věci, které se týkají molekulární a buněčné imunologie; jde hlavně o metody, pomocí kterých charakterizujeme receptorové molekuly na povrchu bílých krvinek, jak fungují a s čím se vážou,“ říká nadšeně.

V pražské Krči je zástupcem vedoucího skupiny Tomáše Brdičky, svého bývalého doktoranda. „Pipetuji, dělám elektroforézy a další biochemické metody. S popularizací přestat nechci,“ říká Hořejší, jenž si přibral zpracovávání tiskových zpráv o výsledcích kolegů z ústavu; a to tak, aby byly čtivější, srozumitelnější.

Co to obnáší? „Vzal jsem si na starost, že za náš ústav budu ‚styčným důstojníkem‘ pro návrhy tiskových zpráv. Proháním kolegy, aby mi dodávali zprávy o svých vědeckých publikacích, pak to ze-

Oceněný. „Mělo by se psát o vědě, ale i proti pavědám,“ říká Václav Hořejší.

FOTO MAFRA - DAN MATERNA

dituji, trochu přepíši a finální texty posíláme na tiskový odbor Akademie a do médií. Je důležité, aby veřejnost věděla, že se tady vytváří něco docela zajímavého a že i věci, u kterých se zprvu zdá, že kvůli svému odbornému charakteru nejdou popularizovat, se dají celkem dobře prezentovat i laikům,“ usmívá se.

Editoři v médiích se většinou bojí zkratk, sofistikovaných termínů a cizích pojmů pro složité buněčné a jiné děje, jež mohou čtenáře odradit. Vyžadují totiž po příjemci pozornost, znalosti. Podle Hořejšího se však o komplexních věcech psát musí. „Mělo by se pořád psát jednak o skutečné vědě, ale také argumentovat proti pavědám, pověrám a obskurním alternativním léčitelským metodám,“ říká. Veřejnost by měla vědět, že homeopatie funguje jen jako placebo (jak ukázaly třeba i nedávné vícetřetím studie ve Velké Británii), anebo jaké jsou přínosy a zásluhy očkování na vymýcení řady nemocí, přestože matky cítí své „právo“ vakcíny odmítat.

Na to, jak převratné věci se dějí v genetice a v molekulární biologii, mají lidé jen velmi omezené povědomí o možnostech, které přináší kupříkladu editory genů CRISPR-Cas9, precizní medicína a další moderní metody. „Mělo by se víc mluvit o tom, co to lidem přináší, jaké jsou perspektivy pacientů trpících dříve neléčitelnými dědičnými, nádorovými či autoimunitními chorobami a podobně,“ míní Václav Hořejší.

Autor stovek popularizačních textů i přednáškových vystoupení připomíná, že popularizace není jen psaní. Vychoval si také následovníky; jeden z nich, profesor Jan Černý, který nedávno kandidoval na rektora Univerzity Karlovy, láká mladé naděje k biologii,

na olympiády. Čím to, že se propagace tohoto oboru tak daří?

„Myslím, že je to i tím, jak jsou biomedicínské vědy blízké praktickému životu. Každý z nás

může vidět důsledky, které z toho vyplývají – nové medicínské postupy, léčiva... A to je výhoda třeba proti většině fyziky, řekl bych. Témata se navíc týkají i našeho

Václav Hořejší (68)

- Molekulární biolog a **imunolog**.
- Přední vědec a **popularizátor vědy**, bojovník proti šarlatánství.
- Jeho zásluhy nedávno ocenila předsedkyně Akademie věd ČR.
- V roce 1995 se habilitoval, **profesuru imunologie** získal roku 2000 na Univerzitě Karlově.
- V letech 2005 až 2016 byl **ředitelem Ústavu molekulární genetiky** Akademie věd ČR.
- Je **autorem více než 220 vědeckých studií**, které doposud měly téměř jedenáct tisíc citací.
- Vychoval **dvě dospělé dcery** (lékařka a molekulární bioložka) a už má také čtyři vnoučata.

tém. Jak se imunitní systém vypořádává s nádory, Molekuly života a Věda a náboženství. „O to bývá velký zájem. Lidé očekávají, že když je někdo vědecky vzdělán, měl by být skoro automaticky ateista. To je pravda, ale jen pokud se náboženství chápe velmi fundamentalistickým způsobem, těžko slučitelným s vědou. Ale jsou i jiné možnosti, dá se to i dobře skloubit a o tom vyprávím,“ říká praktikující římský katolík.

Popularizace vědy v českých zemích se podle Hořejšího za posledních čtvrtstoletí výrazně zlepšila: vyzdvihuje časopis *Vesmír*, ale i *Lidové noviny* – včetně klasika popularizace Jaroslava Petra.

A co by vzkázal těm vědcům, kteří chtějí svůj obor popularizovat? „Nejdůležitější je zkusit začít. Ve většině případů je začátek těžký a to první, co napíše – až na jedince s výjimečným nadáním – budou muset několikrát přepisovat... Podstatné je nenechat se odradit,“ uzavírá profesor Hořejší.

Pátek

LIDOVÉ NOVINY

23. února 2018 - č. 8 - samostatně neprodejné

DALŠÍ DŮVOD,
PROČ SE TĚŠIT
NA PÁTEK

ZLATÝ
ÚDIV

Olympijská šampionka

ESTER LEDECKÁ zaskočila

svou zlatou na lyžích celý svět

a nejvíc sama sebe.

Jak její šokující vítězství

zachytili fotografové?

Novela zpomalí růst penzí polovině lidí

PRAHA Změna ve složení důchodů, kterou chystá Babišova vláda v demisi, zpomalí růst penzí zhruba polovině seniorů a seniorek. Rychleji se ale naopak podle ministryně práce a sociálních věcí v demisi Jaroslavy Němcové (ANO) začnou důchody zvedat těm, kteří mají nižší penze.

Jde o to, že model podle hnutí ANO zmírní vliv zásluhové složky penzí ve prospěch pevného podílu. Pevná část je pro všechny stejná a v rámci zásluhovosti berou víc ti, kdo v aktivních letech víc vydělávali, respektive víc odvedli na sociálním pojištění.

V současnosti pevná složka starobní penze odpovídá devíti procentům průměrné mzdy, podle návrhu ministryně to má být od příštího roku deset procent. Tím si při pravidelné valorizaci polepší lidé, jejichž důchod je nyní nízký, naopak u seniorů s vyššími starobními dávkami se valorizace zpomalí právě pro to, že vliv zá-

sluhové složky se částečně upozadí. Model přidávání bude stejný, částka se ale jinak rozdělí.

„Růst důchodů se trochu zpomalí ve srovnání s ostatními asi polovině lidí, kteří pobírají starobní důchod. Bude to ta část lidí, kteří mají mnohem vyšší než průměrný důchod. Tam bude postupný nárůst pomalejší,“ řekla Němcová.

Starobní důchod na konci loňského září pobíralo kolem 2,4 milionu lidí. Podle statistické ročenky polovina důchodců dostávala v roce 2016 méně než 11 344 korun a polovina měla víc.

Důchody se v České republice zvyšují pravidelně vždy od ledna, a to o růst cen a polovinu růstu reálných mezd. Částka se pak dělí mezi pevnou část a procentní výměru, v níž se odrážejí odpracovaná léta a výše odvodů. A právě tato část penzí se nezvedne, jestliže pevná složka svými nároky spolkně celou výši valorizace. dom, čtk

